

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет Педагогічний

Кафедра початкової освіти та освітніх інновацій

СИЛАБУС

**ПСИХОЛОГІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ**

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень

Освітньо-професійна програма АЗ Початкова освіта

Галузь знань А Освіта

Затверджено на засіданні кафедри
початкової освіти та освітніх інновацій
Протокол № 1 від 26 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Психологія професійної діяльності вчителя початкових класів
Викладач (-і)	професор Цюняк Оксана Петрівна
Контактний телефон викладача	
E-mail викладача	oksana.tsiuniak@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	очний, заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Згідно з розкладом (онлайн консультації можуть бути організовані за бажанням здобувачів освіти).
2. Анотація до навчальної дисципліни	
В умовах інтеграції України до європейського освітнього простору, модернізації системи освіти, реалізації нових освітніх стандартів, стрімкого розвитку інноваційних технологій змінюються вимоги до професійної діяльності вчителя початкових класів. Зросла його роль як вільної, відповідальної, комунікативно активної особистості, здатної до реалізації своїх потенційних можливостей, самостійного прийняття відповідальних рішень у різних ситуаціях життєвого і професійного вибору. Курс <i>«Психологія професійної діяльності вчителя початкових класів»</i> спрямований на формування у здобувачів вищої освіти системних знань про психологічні основи професійної діяльності вчителя початкових класів, визначення особливостей його педагогічної майстерності, професійно значущих якостей, закономірностей спілкування та взаємодії зі здобувачами початкової освіти. Висвітлюються ключові теоретико-методологічні підходи до аналізу професійної діяльності вчителя початкових класів, психолого-педагогічні умови ефективної організації освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти. Значну увагу приділено проблемам формування професійної ідентичності вчителя, розвитку його емоційного інтелекту, стресостійкості, рефлексивних умінь, а також оволодінню сучасними стратегіями подолання професійних труднощів і профілактики емоційного вигорання. Практична складова курсу зорієнтована на вироблення навичок психолого-педагогічного аналізу професійних ситуацій, побудову ефективної комунікації з учнями, батьками та колегами, а також розвиток умінь застосовувати психологічні знання для підвищення якості освітнього процесу. <u>Предметом вивчення освітнього компонента</u> є психологічні закономірності, механізми та умови здійснення професійної діяльності вчителя початкових класів, зокрема формування його професійно значущих якостей, особливості педагогічного спілкування та взаємодії з учнями, батьками й колегами, а також психологічні аспекти організації та оптимізації освітнього процесу в новій українській школі, зокрема в умовах сьогодення.	

Основними аспектами вивчення освітнього компонента є: засвоєння теоретичних знань про психологічні основи професійної діяльності вчителя початкових класів; оволодіння методами психолого-педагогічного аналізу освітніх ситуацій і процесів; формування умінь і навичок ефективного педагогічного спілкування та взаємодії з учнями, батьками й колегами; розвиток професійно значущих особистісних якостей майбутнього педагога (емпатії, рефлексивності, емоційної рівноваженості, комунікативної культури); набуття досвіду застосування психологічних знань для організації та оптимізації освітнього процесу в початковій школі; формування здатності до професійного самовдосконалення, саморефлексії та профілактики емоційного вигорання.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Мета вивчення освітнього компонента «Психологія професійної діяльності вчителя початкових класів» полягає у формуванні в майбутніх учителів початкових класів системи знань, практичних умінь і професійно важливих якостей та ключових компетентностей, необхідних для ефективної педагогічної діяльності в умовах сучасної школи, а також розвитку професійної рефлексії, психологічної готовності до взаємодії із здобувачами початкової освіти та колегами у реаліях сьогодення.

Основними цілями вивчення освітнього компонента є:

- ознайомлення зі сучасними викликами та тенденціями розвитку професійної діяльності вчителя початкових класів;
- оволодіння базовими психологічними знаннями про особливості розвитку учнів молодшого шкільного віку, їхні психічні процеси, мотивацію, емоційний стан і соціальну взаємодію;
- формування психологічної компетентності майбутнього вчителя для аналізу, прогнозування та корекції освітнього процесу з урахуванням індивідуальних особливостей учнів початкових класів;
- визначення ролі та значення професійно важливих якостей особистості педагога для успішної організації освітнього процесу;
- розвиток умінь ефективного педагогічного спілкування, створення позитивного психологічного клімату в класі та управління конфліктними ситуаціями;
- засвоєння психологічних основ саморегуляції і профілактики професійного стресу, що забезпечує психологічне благополуччя вчителя.
- формування навичок рефлексії та самоаналізу професійної діяльності, спрямованих на підвищення ефективності навчання та розвитку здобувачів освіти;
- виховання гуманістичної спрямованості професійної діяльності вчителя початкових класів.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати дослідницькі та/або інноваційні задачі у сфері початкової освіти.

Загальні компетентності:

ЗК-1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-3. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

Фахові (спеціальні) компетентності:

СК-2. Здатність використовувати різні стратегії комунікації державною та іноземними мовами в професійній діяльності у сфері початкової освіти.

СК-8. Здатність здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності, визначати професійні потреби та перспективи, оцінювати результати діяльності команд та колективів.

Програмні результати навчання:

ПРН-05. Здійснювати супервізію, інтервізію, надавати педагогічну, психологічну та методичну допомогу учасникам освітнього процесу.

ПРН-06. Об'єктивно оцінювати результати діяльності учнів та колективів у сфері початкової освіти, проводити педагогічну експертизу, здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності.

ПРН-07. Моделювати, створювати та підтримувати безпечне, ергономічне, інклюзивне освітнє середовище початкової школи, організовувати співпрацю фахівців у інклюзивному класі.

5. Організація навчання

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12
семінарські заняття	18
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативна / вибіркова
3	015 Початкова освіта	магістри	нормативна

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції	практ. заняття	сам. роб.
Тема 1. Теоретико-методологічні засади психології професійної діяльності вчителя початкових класів.	2	2	5
Тема 2. Ментальне здоров'я вчителя: превенція професійних криз та підтримка балансу «робота – особисте життя».	2	4	10
Тема 3. Емоційний інтелект вчителя: роль у педагогічному спілкуванні та подоланні стресів.	2	2	5
Тема 4. Цінності вчителя Нової української школи: психологічні основи професійної стійкості.	2	2	5

Тема 5. Тренінг. Професійна стійкість та емоційний інтелект вчителя початкових класів: психологічні основи успішної педагогічної діяльності.	-	2	5
Тема 6. Психологія професійного вигорання вчителя початкових класів: причини, прояви та шляхи попередження.	2	2	10
Тема 7. Психологічна підтримка вчителя початкових класів: техніки саморегуляції та ресурсні практики.	2	2	10
Тема 8. Психологічне благополуччя вчителя в умовах сучасних викликів: цифровізація, війна, професійне зростання.	-	2	10
ЗАГ:	12	18	60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Оцінювання знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/04/isinuvannia_nove2.pdf).		
	Шкали оцінювання		
	університетська	національна	шкала ЄКТС
	90-100	відмінно	A
	80-89	добре	B
	70-79		C
	60-69	задовільно	D
	50-59		E
	26-49	незадовільно (з можливістю повторного складання)	FX
	1-25	незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)	F
	Вид контролю – екзамен.		
	Максимальна кількість балів за екзамен – 50.		
	Участь в роботі впродовж семестру – 50 балів.		
	Здобувачі вищої освіти можуть отримати додаткові бали за результати неформальної освіти як результати навчання з навчальної дисципліни, що відображають зміст окремих її тем (але не більше 10 балів) відповідно до Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf).		
Вимоги до	Контрольна робота. Тестові завдання.		

письмових робіт	Підсумкова робота, яка проводиться у письмовій формі, повинна містити конкретні і чіткі відповіді на поставлені питання; студент повинен використовувати в роботі покликання на нормативно-правові документи чи інші ресурси.
Семінарські /практичні заняття	Максимальна оцінка – 50.
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання 90% практичних завдань. При виставленні допуску до заліку враховуються навчальні досягнення студентів (бали), набрані на поточному опитуванні під час аудиторних годин, при виконанні завдань для самостійної роботи, а також бали за результати неформальної освіти.
Підсумковий контроль	Форма контролю – екзамен.

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи: Виконання письмових робіт у процесі вивчення навчальної дисципліни є обов'язковим для всіх здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти. Інформація щодо результатів тестування, виконання індивідуальних/групових робіт, презентації результатів самостійної роботи, загальна оцінка змістового модуля в цілому надається кожному здобувачеві вищої освіти індивідуально, що відображено в електронному журналі. Неприпустимими є плагіат та списування. Інформація щодо оцінки виконання індивідуального завдання надається здобувачеві освіти після представлення результатів виконання роботи. Результати виконання індивідуального творчого завдання надаються згідно з розкладом практичних занять.

Академічна доброчесність: здобувачі вищої освіти повинні дотримуватись правил академічної доброчесності, демонструвати відповідний рівень загальної культури, діяти на засадах соціальної відповідальності, керуватися нормативно-правовими документами: *Кодексом честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника* (<http://surl.li/vystzz>); *Положенням про Комісію з питань етики та академічної доброчесності Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника* (<http://surl.li/fhjkjz>); *Положенням про запобігання академічному плагіату в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника* (<http://surl.li/dyyhzw>); *Антикорупційною програмою* (<http://surl.li/wxotjj>).

Відвідування занять: порядок та організація контролю знань визначаються Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (<http://surl.li/omcveh>). Пропуски практичних занять відпрацьовуються. Здобувач вищої освіти зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття відповідно до Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (<http://surl.li/ypfkxt>).

Неформальна освіта: можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується Положенням про визнання результатів навчання, здобутих

шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (<https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf>).

8. Рекомендована література

Основна література:

1. Вплив позитивних емоцій на самоактуалізацію особистості
URL:http://osvita.ua/school/lessons_summary/psychology/49133/.
2. Вчимося жити разом. *Посібник для вчителя з розвитку соціальних навичок у курсі «Основи здоров'я» (основна і старша школа)*. Воронцова Т.В., Пономаренко В.С. та ін. Київ: Видавництво «Алатон», 2017. 376 с.
3. Герман Дж. Психологічна травма та шлях до видужання: наслідки насильства – від знущань у сім'ї до політичного терору. Львів : Видавництво Старого Лева, 2015. 416 с.
4. Гоян І. М. Методи діагностики психічного розвитку дітей. *Навчальний посібник*. Івано-Франківськ. 2014. 652 с.
5. Державний стандарт початкової загальної освіти.
URL:http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/17911/.
6. Діти та війна: навчання технік зцілення. Львів: Інститут психічного здоров'я. 2014. 85 с.
7. Допомога дітям, постраждалим внаслідок воєнного конфлікту: довідник вихователя дошкільного навчального закладу / Н.В.Пророк, С.А. Гончаренко та ін.; за ред. Н. В. Пророк. Слов'янськ : ПП «Канцлер», 2015. 84 с.
8. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Навчальний посібник. Київ, ЦУЛ 2012. 424 с.
9. Закон України «Про вищу освіту».
URL:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
10. Закон України «Про освіту»
URL:http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T172145.html.
11. Захист і підтримка ментального здоров'я українців в умовах воєнного стану: виклики і відповіді. Монографія / НАПН України; за заг. ред. В.Г.Кременя; [В.Г.Панок, С.Д.Максименко, М.М.Слюсаревський, Л.І.Прохоренко, Н.В.Чепелева, Т.І.Куліш, С.Л.Чуніхіна, І.Г.Губеладзе, І.І.Ткачук, Н.А.Ярмола]. [Електронне видання]. Київ, 2024. 188 с.
URL:<https://doi.org/10.32405/978-617-7118-51-9-2024-188>.
12. Ключові новації в освіті (Новий Закон України «Про освіту»)
URL:[https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/](https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/ZAKON-2018.pdf) ZAKON-2018.pdf.
13. Концепція Нової української школи
URL:http://school12.km.ua/page/praktychnyy_psyholog.
14. Корекційно-розвиткова програма формування стійкості до стресу в дітей дошкільного віку та школярів «Безпечний простір» : навчально-методичний посібник. Київ : НаУКМА, ГЛПФ Медіа, 2017. 208 с.
15. Костенко О. М. Стрес на робочому місці: колективний виклик : *матеріали*

наук.-практ. конф. Полтава: РВВ ПДАА. 2016. 326 с.

- 16.Мамчур Є. Розвиток професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів іноземної мови. *Монографія* / Євген Мамчур ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2021.219 с.
- 17.Наугольник Л. Б. Психологія стресу. *Курс лекцій*. Львів: Ліга-Прес, 2013. 128 с.
- 18.Науково-методичні основи психологічного супроводу діяльності вчителя в умовах реформування освіти (діагностика і корекція). Практичний посібник. / авт. кол.: В.Г.Панок, І. В. Марухина, В. В. Рибалка, В. М. Горленко, Д. Д. Романовська, В. В. Предко, С. К. Шандрук, М. В. Саврасов, Н. В. Сосновенко; за наук. ред. В. Панка. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи НАПН України, 2022. 192 с.
- 19.Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://cutt.ly/Kf3P5ph>.
- 20.Нове Положення про психологічну службу системи освіти України. URL:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0687-09>.
- 21.Павлик Н. В. Гармонізація психологічного здоров'я педагога Нової української школи. *Монографія*. Київ : ФОП Паливода А. В., 2022. 170 с.
- 22.Психолог у НУШ: радісно та впевнено руш! Путівник психолога в Новій українській школі. Заг. ред. Є.В. Афоніна, О.О. Заріцький, Н.В. Міщенко. Краматорськ : Витоки, 2018. 250 с.
- 23.Цюняк О. П. Стан ментального здоров'я здобувачів вищої освіти у період дистанційного навчання. *Актуальні питання гуманітарних наук. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика»*, 36. 3. 2021. с.250–255. URL:http://www.aphn-journal.in.ua/archive/36_2021/part_3/44.pdf.

Додаткова література:

- 24.Бондар І. Психологічне благополуччя педагогів ЗДО в умовах війни: критерії, характеристики, ресурси. *Освітні обрії*. №2 (59), 2024. С.85–90.
- 25.Гриньова Н., Данилевич Л. Розвиток емоційної стійкості майбутніх педагогів. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2023. 3(71). С.176–183. URL:<https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-71-176-183>.
- 26.Денишук І. П. Попередження емоційного вигорання та підвищення стресостійкості педагогів під час війни». *Імідж сучасного педагога*. 2023. 3(210), 89-95. DOI:[https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-3\(210\)-89-95](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-3(210)-89-95).
- 27.Емоційне вигорання педагогів. Методичні рекомендації./ Укладачі: творча група практичних психологів: Коняхіна А.В., Гаврик І.Л, Гриценко Н.В., Гутенко Д.М., Коропченко Н.М., Обравит О.М., Полякова В.С., Сухомлин Л.Г., Усик Ю.С., Чорний О.І. Суми: методичний кабінет відділу освіти Сумської районної державної адміністрації, 2016. 60 с.
- 28.Кириченко Р., Дуброва Н., Овсієнко Р., Значення емоційного інтелекту в діяльності педагога. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип 41, том 1, 2021. С.306–314.
- 29.Малихін О., Ліпчевська І. Емоційний інтелект учителя як чинник результативності освітнього процесу в умовах воєнного стану. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2025. 3(6), С.42–49.

URL:<https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol13i6-006>.

- 30.Пилипенко К. В. Емоційна стійкість як професійно важлива якість майбутнього педагога. *Актуальні проблеми психології в закладах освіти*. 2019. 9. С.154–159. URL:<https://doi.org/10.31812/psychology.v9i0.3723>.
- 31.Притулик Н. Психолого-педагогічні умови формування в майбутніх педагогів емоційно-етичної компетентності (на основі курсу за вибором «емоційний інтелект педагога»). *NewInception*, 2025. 1-2 (19-20). С.99–108.
- 32.Турко Б. Б. Вплив емоційного інтелекту вчителя на створення комфортного інклюзивного середовища в умовах війни. *Наукові записки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. Педагогіка і психологія*. 2024. № 1 (3). С.67–73.
- 33.Філіпов В. Ф.Теоретичні засади проблеми збереження ментального здоров'я педагога у період військового стану. *Слобожанський науковий вісник. Серія «Психологія»*, випуск 2, 2024 С.83–87.
- 34.Формування ціннісних орієнтирів навчально-виховного процесу у позашкільних навчальних закладах : монографія / [за ред. В.В.Мачуського]. Київ : ТОВ "Задруга", 2017. 220 с.
- 35.Цюняк О. П. Формування емоційної культури вчителів початкових класів у період війни. *«Імідж сучасного педагога»*. Тема: «Педагог – носій цінностей суспільства». №3(204). 2022. С. 48–52. URL:<http://isp.poippo.pl.ua/article/view/258951>.
- 36.Цюняк О. П., Довбенко С. Ю. Проблема розвитку соціально-емоційного інтелекту майбутніх учителів початкових класів у період війни. *Освітні обрії*. 2(55), 2022. С. 66–69. URL:<https://journals.pnu.edu.ua/index.php/obrii/article/view/6682>.
- 37.Чумак М. О. Професійні цінності майбутнього вчителя початкової школи як чинник його особистісного становлення. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2014. 6. С.7–30. URL:<https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/3862/>.
- 38.Чути себе: як боротись з професійним вигоранням у вчителів URL:<https://nus.org.ua/2017/07/25/chuty-sebe-yak-borotys-z-profesijnym-vygorannyam-u-vchyteliv/>
- 39.Tsiuniak O. Transformation of the values of the academic culture of higher education students in the era of digitalization and artificial intelligence. *Academic Culture of a Teacher-Researcher in the Scientific and Educational Space: Global, European, and National Contexts : Scientific monograph*. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2025. (556 p.). URL:<http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/647/17166/36499-1>

Інформаційні ресурси:

- 40.Вправи для зняття стресу та емоційної напруги URL:https://dnz60.edu.vn.ua/?page_id=614.
- 41.Романовська Д. Д. Розвиток емоційної саморегуляції педагогів України під час війни. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Психологія, 2022. (3). С.76–79. URL:<https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2022.3.15>.

42. Саморегуляція психоемоційного стану особистості: на допомогу педагогічним працівникам URL: <https://www.youtube.com/watch?v=-EOAxfCZB9c>
43. 15 способів подолати синдром професійного вигорання. URL: <https://becalm.com.ua/lifestyle/15-sposobiv-podolaty-syndrom-profesijnogo-vygorannya/>

Викладач

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри початкової освіти
та освітніх інновацій
Карпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Оксана ЦЮНЯК